

تحلیل وضعیت شاخص های کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر جهرم

حمید جلالیان (دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه خوارزمی تهران)
صدیقه کرمی نسب* (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه خوارزمی تهران)

چکیده

کیفیت زندگی به عنوان مفهومی برای نشان دادن میزان رضایت فرد از زندگی و به عبارتی معیاری برای تعیین رضایت و عدم رضایت افراد و گروهها از ابعاد مختلف زندگی است. این ابعاد میتواند زمینه های آموزشی، بهداشت، امنیت و اوقات فراغت و... را شامل شود، از طرف دیگر امروزه در ادبیات برنامه ریزی توسعه مباحث کیفیت زندگی به عنوان یک اصل اساسی پیوسته مورد نظر برنامه ریزان و مدیران امر توسعه است. هدف اصلی این پژوهش تحلیلی بر وضعیت شاخص های کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر جهرم، و در صورت لزوم ارائه راهکارهای مناسب در جهت بهبود کیفیت زندگی پرداخته شده است. روش پژوهش، توصیفی - تحلیلی است، برای گردآوری اطلاعات، از تلفیق روش های اسنادی و میدانی استفاده شده و براساس آن با توجه به جامعه آماری (۳۳۳۵ خانوار)، حجم نمونه خانوارها بر اساس فرمول کوکران برابر ۳۰۴ خانوار است. نتایج حاصل از این بررسی با استفاده از تحلیل عاملی نشان می دهد که این عوامل در سه گروه قرار گرفته و در حدود ۷۵/۰۶۸ درصد واریانس را تبیین می نماید. به طور کلی متغیرهایی، رضایت از وجود تسهیلات مناسب در منزل (حمام، سرویس بهداشتی و...)، رضایت از خدمات و امکانات شبه ارتباطی، رضایت از امکانات آموزشی و رضایت از امکانات بهداشتی و درمانی به عنوان مهمترین متغیرهای اثر بخش بر کیفیت زندگی روستاهای ادغام شده در شهر جهرم بوده اند.

پژوهشهای مکانی - فضایی

سال دوم - شماره ی دوم - بهار ۱۳۹۷

ایمیل نویسنده مسئول: sedighekarami29@yahoo.com

مقدمه

پدیده گسترش شهرها به اطراف به شکل های مختلف صورت می گیرد یکی از این موارد ادغام روستاهای اطراف شهر در شهر می باشد. الحاق روستاهای اطراف شهر ساختار و کارکردهای متفاوتی را به لحاظ زیست محیطی و اجتماعی اقتصادی و کالبدی برای شهر و روستا بوجود می آورد (جهاندار، ۱۳۹۳: ۱). بررسی نسبت تغییرات جمعیتی سکونتگاههای شهری و روستایی در ایران- به عنوان کشوری در حال توسعه - طی نیم قرن اخیر مشابه تغییرات کل جمعیت کشورهای جهان و شدیدتر از کشورهای در حال توسعه بوده است. مطالعه سرشماریهای رسمی ایران در پنجاه سال گذشته نشان می دهد که دقیقا سهم جمعیت روستایی و شهری از کل جمعیت کشور به صورتی معکوس دگرگون شده و نسبت جمعیت روستایی و شهری به ترتیب از ۶۸/۵ و ۳۱/۵ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۳۱/۵ و ۶۸/۵ درصد در سال ۱۳۸۵ تغییر یافته است. این دگرگونیهای نسبی جمعیت در ایران نشان از رشد شتابان شهرنشینی، شهرشدگی روستا، روستا گریزی، روند نامتعادل تر شدن توزیع فضایی جمعیت و نظایر اینها دارد. به نظر می رسد که چهار عامل عمده در این جریان نقش آفرین بوده اند: ۱. حرکت انبوه مردم از روستاها به شهرها ۲. تبدیل برخی از روستاها به شهر ۳. رشد طبیعی جمعیت شهرها ۴. گسترش فیزیکی شهرها و به تبع آن ادغام روستاهای مجاور در فضای شهر (فیروزنیا و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲۴). ادغام روستاها در شهر، پیامدهای مثبت و منفی هم برای روستای ادغام شده و هم برای شهر دارد. اگر به جنبه ی مثبت آن بنگریم، می توان انتظار داشت که ادغام روستا در شهر به همراه بسترها و زمینه های مناسب در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی، علاوه بر توسعه در سکونتگاههای ادغامی و افزایش نقش و کارکرد آن ها، بسترهای توسعه منطقه ای و ملی را نیز به وجود آورد. بررسی ها نشان می دهد که از لحاظ بعد اقتصادی، ادغام روستا در شهر در افزایش فرصت های شغلی و کاهش بیکاری، به ویژه در زمینه ی ایجاد شغل های اداری، تجاری و خدماتی بسیار موثر بوده است و در افزایش تعداد شغل و شاغلان، در مقایسه با قبل از ادغام سکونتگاهها منجر شده است (رحمتی، جمشیدی، ۱۳۹۴: ۶۴). از سوی دیگر، گسترش تدریجی کالبد شهر به پیرامون و دست اندازی شهر به اراضی روستاهای اطراف، محدودیت ها و زیانهای کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و محیطی خاص خود را نیز به شهر تحمیل میکند. از یکسو، کیفیت و ساختار معیشت روستا، متأثر از همجواری با شهر، به تدریج تغییر ماهیت میدهد و از مکانی تولیدی با محتوایی غالباً کشاورزی، به کانونی بی هویت و انگل شهر تبدیل میشود و در نتیجه، ساخت اقتصادی روستا از فرایندهای اقتصادی شهر پیروی میکند. از طرفی، وجوه کیفیت اجتماعی فرهنگی روستاها نیز با فاصله گرفتن از تحول ها و پویایی انداموار درونی، متأثر از جریانها و تحول های- اجتماعی فرهنگی بیرونی و برآمده از شهر میشود که به دلیل سرعت و شدت اثرگذاری، نتیجه ای جز دگرسویی با ساخت اجتماعی روستا ندارد. بنابراین، با ادغام روستا در شهر، بدون در نظر گرفتن نیازهای زیرساختی، اجتماعی، فرهنگی و ...، این جمعیت شهرنشین با مشکل های زیادی مواجه شده است. اگرچه شهر

و شهرنشینی، یکی از مهمترین شاخصهای رفاه و توسعه اجتماعی و اقتصادی محسوب میشود، رشد شتابان آن، سرانه برخورداری از بسیاری از امکانات اجتماعی و اقتصادی را کاهش میدهد و پیامدهای آن به صورت کاهش سطح کیفیت زندگی، در عرصه‌های مختلف شهری نمایان میشود؛ کیفیت زندگی به عنوان مفهومی برای نشان دادن میزان رضایت فرد از زندگی و به عبارتی معیاری برای تعیین رضایت و عدم رضایت افراد و گروهها از ابعاد مختلف زندگی است. این ابعاد میتواند زمینه‌های تغذیه‌ای، آموزشی، بهداشت، امنیت و اوقات فراغت را شامل شود، از طرف دیگر امروزه در ادبیات برنامه ریزی توسعه مباحث کیفیت زندگی به عنوان یک اصل اساسی پیوسته مورد نظر برنامه ریزان و مدیران امر توسعه است. اصطلاح کیفیت زندگی در اواخر سال ۱۹۵۰ در مباحث اقتصادی اجتماعی مطرح شد و سپس این مفهوم وارد حیطه روانشناسی شد و روانشناسان سعی نمودند شاخص‌های آسایش و رفاه را گسترش داده و به نیازهای سطوح بالاتر نیز توجه نمایند. برخی محققان بین دو موضوع در مورد کیفیت زندگی تمایزی قائل شده اند یکی اینکه می توان کیفیت زندگی را در واحدها یا سطوح مختلف تحلیل کرد، دیگر آنکه می توان کیفیت زندگی را در دو شکل ذهنی و عینی مورد سنجش قرار دارد (محمدی - نظم فر، ۱۳۹۵: ۱۰). مفهوم کیفیت زندگی به عنوان بازتاب همه جانبه احساس شخصی از سلامتی شامل همه عواملی که در رضایت مندی انسان دارند، فرض شده است و تا حدی تحت تأثیر کیفیت اقتصادی، اجتماعی و محیطی شهر می باشد (Van poll, ۱۹۹۷: ۲). امروزه کیفیت زندگی، هدف تمام برنامه ریزی‌های اندیشمندان و برنامه ریزان است. وجود مشکل‌هایی مانند ضعف منابع درآمدی، نبود وسایل حمل و نقل عمومی و خصوصی، نبود فرصت‌ها و موقعیت‌های شغلی مناسب، کمبود مراکز درمانی، نبود مسکن مناسب، مشکل‌ها و آسیب‌های ناشی از نابرابری‌های اجتماعی، تغذیه نامناسب و مسکن ناپایدار، محله‌های شهری ما را با چالش‌هایی مواجه ساخته است (قالیباف و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۳). به همین دلیل، در سال‌های اخیر، پژوهش‌ها درباره کیفیت زندگی به طور عمده بر ماهیت شهری تمرکز کرده است و بحث در مورد کیفیت زندگی شهری در میان پژوهش‌های تجربی رواج یافته است. بدون شک، تمایل جمعیت در سراسر جهان برای تمرکز یافتن در شهرها، یکی از دلایل اصلی تقویت این جریان مستقل در پژوهش بر کیفیت زندگی است. دلیل مهم چنین توجهی، در تخصیص موثر منابع محدود و کمیاب نهفته است (رحمتی - جمشیدی، ۱۳۹۴: ۶۵).

شهر جهرم طی چند سال اخیر رشد شتابانی در افزایش جمعیت و همچنین در گسترش سطح داشته، به گونه‌ای که گسترش کالبدی - فضایی این شهر طی دوره مذکور چهار روستا را با تمام زمینهای زراعی، باغی و مراتع پیرامونشان در بافت خود ادغام کرده است. با این توصیف، پژوهش حاضر با هدف ارزیابی کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر جهرم و بررسی وضعیت شاخصهای کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در

این شهر، در صدد پاسخگویی به این پرسش هاست که میزان کیفیت زندگی از نظر جامعه نمونه در چهارروستای ادغام شده در شهر چگونه است.

پیشینه تحقیق

از لحاظ تاریخی اولین تلاش ها برای اندازه گیری رضایت از کیفیت زندگی از جنبش شاخص های اجتماعی نشأت گرفته است (بیدرمن، ۱۹۷۴، ۲۷). مطالعه ی ادبیات کیفیت زندگی نشان می دهد که این مفهوم بر دو موضوع تمرکز دارد: رفاه شخصی و کیفیت زندگی شهری؛ در حالی که رفاه شخصی به فرد مرتبط است، کیفیت زندگی شهری به محیط مرتبط است. در اینجا به بعضی از پژوهش هایی که در رابطه با آثار و پیامد های کیفیت زندگی روستاهای ادغام شده در شهر ، ارزیابی بسیاری در همه ابعاد انجام شده که به نتایج مشابهی منجر شده است. جدول شماره (۱) به تشریح پاره ای از این مطالعات در چند سال اخیر پرداخته است

جدول شماره (۱): تحقیقات و مطالعه مرتبط با موضوع مورد مطالعه

ردیف	نام محقق	عنوان تحقیق	سال	نتایج و توضیحات
۱	رحمتی - جمشیدی	ارزیابی رابطه بین شاخص های عینی و ذهنی کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر (مطالعه موردی: محله های خیر آباد و عیش آباد شهر یزد)	۱۳۹۴	میزان رضایت در همه ابعاد مورد بررسی، کیفیت زندگی پایین تر از حد متوسط ارزیابی شده است. بر اساس نتایج آزمون کای اسکویر، بین شاخص های ذهنی و عینی کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر یزد رابطه ای وجود ندارد.
۲	قادرمرزی و دیگران	ارزیابی کیفیت محیط مسکونی روستاهای ادغام شده در شهر سنندج (مطالعه موردی: روستاهای حسن آباد و نایسر)	۱۳۹۲	شاخص های ذهنی محیط مسکونی نسبت به شاخص های عینی در میزان رضایت از کیفیت محیط مسکونی تاثیر بیشتری دارد.
۳	حاجتی نژاد و همکاران	تحلیل کیفیت زندگی روستاهای ادغام شده در شهر میاندواب	۱۳۹۰	پنج محله اول جزو محلات شهر بودند و پنج محله ی پایانی نیز جزو روستاهای ادغام شده بودند، نشان دهنده ی اختلاف آشکاری میان کیفیت زندگی بین محلات اصلی شهر و روستاهای ادغام شده است.
۴	محمد استاد کلاهی و همکاران	ارزیابی کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده پس از سوانح طبیعی (مطالعه موردی: مجموعه ادغامی پیش کمر - گلستان)	۱۳۹۰	نتایج نشان می دهد که بیشترین میزان رضایت را از قلمرو آموزش و کمترین میزان رضایت را از قلمرو اشتغال داشته اند

ادامه جدول شماره (۱): تحقیقات و مطالعه مرتبط با موضوع مورد مطالعه				
۵	جمعه پور - طهماسبی تهرانی	تبیین میزان زیست پذیری و کیفیت زندگی در روستاهای پیرامون شهری (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان شهریار)	۱۳۹۲	سطح کیفیت زندگی و زیست پذیری را در تمامی ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی، به صورت معناداری، پایین ارزیابی می کنند. تفاوت معناداری نیز از نظر میزان زیست پذیری و کیفیت زندگی در روستاهای واقع در منطقه تحقیق وجود دارد
۶	افراخته و همکاران	تحلیل نقش سرمایه اجتماعی در زیست پذیری روستاهای ادغام شده در شهر میاندوآب	۱۳۹۵	روستاهایی که فاصله نزدیک تری به شهر داشته اند و نسبت به سایر مسیرهای ارتباطی شهر از موقعیت مناسب تری در ارتباط با سایر شهرهای منطقه برخوردارند، مهاجرپذیرتر بوده و ضریب سرمایه اجتماعی در آن هرا منفی بوده است. پایین بودن سرمایه اجتماعی در این روستاها باعث شده تا سطح زیست پذیری آن ها نیز کاهش یابد.
۷	خراسانی	تبیین زیست پذیری روستاهای پیرامون شهری با رویکرد کیفیت زندگی (مطالعه موردی: شهرستان ورامین)	۱۳۹۰	نتایج نشان می دهد که روستاها از نظر زیست پذیری در شرایط مناسبی قرار ندارند و ابعاد اقتصادی و اجتماعی زیست پذیری روستاها در سطح متوسط و بعد زیست محیطی در وضعیت نامطلوب قرار دارد.
۸	مک کرنا و همکاران	نقاط قوت ارتباط بین شاخص های عینی و ذهنی کیفیت زندگی شهری	۲۰۰۶	نتایج نشان می دهد که رابطه ضعیفی میان شاخص های عینی و شاخص های ذهنی وجود دارد. از طرف دیگر نمی توان اقدام های شهرسازی را بر اساس نتایج کیفیت زندگی شهری و تنها با استفاده از یک نوع شاخص (عینی و ذهنی) اولویت بندی کرد؛ بلکه باید ارتباط بین این دو دسته شاخص و تاثیرگذاری آن ها بر کیفیت زندگی شهری، به طور مداوم تحلیل شود.
۹	کلس	کیفیت زندگی و محیط	۲۰۱۲	دستیابی به تعریف مناسبی از کیفیت زندگی و مناسب ترین شاخص ها برای اندازه گیری آن، به هدف مطالعه بستگی دارد. و همچنین همه اجزای کیفیت زندگی، به مداخله برنامه ریزی شده، چه در کشورهای در حال توسعه و چه کشورهای توسعه یافته نیاز دارد.

با توجه به مطالعات صورت گرفته می توان گفت که هنوز چارچوب مفهومی قابل قبول و جهانی برای سنجش کیفیت زندگی و روش شناسی واحدی برای تعیین قلمروها، معرف ها و شاخص های کیفیت زندگی وجود ندارد و هر محقق بر اساس شناخت و آگاهی های خود به انتخاب شاخص های کیفیت زندگی می پردازد. این امر موجب ایجاد تفاوت هایی در نتایج پژوهش ها شده است. از طرف دیگر در مطالعات قبلی به ویژه پژوهش های قبلی در اکثر پژوهش ها با توجه به دو مولفه کیفیت زندگی (شاخص ذهنی و عینی) بیشتر به مولفه ذهنی و رضایت مندی توجه شده است، همچنین در پژوهش هایی از جمله محققانی رحمتی - جمشیدی و قادر مرزی و دیگران به دو مولفه در کیفیت زندگی ادغام روستاها به شهر اشاره داشتند. از سویی با توجه به اینکه تا کنون در شهر جهرم، مطالعه ای در زمینه کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر صورت نگرفته است، در این پژوهش سعی شده است به این امر پرداخته شود.

مبانی نظری

مفهوم کیفیت زندگی شهری در برنامه ریزی شهری، حداقل در دو مرحله از فرایند برنامه ریزی به کار گرفته میشود. مرحله اول جایی است که برنامه ریزان میخواهند چشم انداز صحیح و قابل اطمینانی از وضعیت شهر داشته باشند. در واقع، در این مرحله، برنامه ریزان در پی آن اند تا به طور ویژه، به اولویتها و مسائل مهمتر توجه کنند که بررسی ابعاد مختلف کیفیت زندگی شهری، راهنمای مناسبی برای آنها در این مرحله است. مرحله دوم جایی است که برنامه ها و پروژه ها باید ارزیابی شوند تا سودمندی و کارایی آنها تأیید شود. در این مرحله نیز بررسی آثاری که این برنامه ها و پروژه ها بر ابعاد مختلف کیفیت زندگی دارند، راهنمایی مناسب برای برنامه ریزان و تصمیم گیران است. در واقع، برنامه ها و پروژه هایی، سودمندی و کارایی دارد که در نهایت، به افزایش کیفیت زندگی شهری منجر شود و به ویژه بعضی ابعاد آن را که برنامه ریزان شهری بیشتر به آن توجه می کنند ارتقا دهد (لطفی، ۱۳۸۸: ۶۸).

دیدگاههای مربوط به کیفیت زندگی

تحقیقاتی که درباره کیفیت زندگی انجام شده است، دو دیدگاه کاملاً مجزا در کشورهای مختلف دنیا به وجود آورده است:

- دیدگاه اسکاندیناویایی: این دیدگاه، دیدگاهی است که در اکثر کشورهای اروپایی به ویژه کشورهای - اسکاندیناوی طرفداران دارد و جان درینوسکی و ریچارد تیموس آن را ابداع کرده اند. در این رویکرد بر شرایط عینی زندگی و معرف های مرتبط با آن تأکید شده است و کیفیت زندگی افراد در گرو ارضای نیازهای اولیه زندگی است.

- دیدگاه آمریکایی: در بیشتر تحقیقات که در کشورهای امریکا روی کیفیت انجام شده است، محققان بیشتر به تجارب ذهنی افراد از زندگی شان توجه کرده و بر معرف های ذهنی تأکید کرده اند. از اثرگذاران به این رویکرد

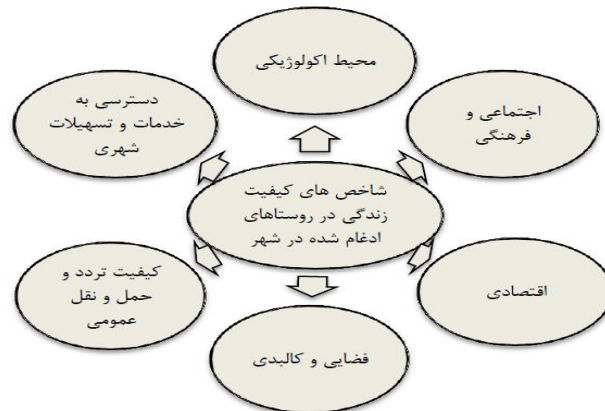
می توان به روانشناس اجتماعی دبلیو. آی . توماس اشاره کرد. در این رویکرد از رضایتمندی و خوشبختی به عنوان معرف های اصلی سنجش یاد می شود(غیاثوند، ۱۳۸۸: ۲۵-۲۴).

تعداد زیادی از محققان، همانند مک کال (۱۹۷۵)، مایرز (۱۹۸۷)، دیویدسن و کاتر (۱۹۹۱)، اوبرین و ایدی (۱۹۹۱)، گری سون و یونگ (۱۹۹۴)، دینر و ساهه (۱۹۹۷)، تراک سرور و اتالک (۲۰۰۱)، در مورد ادبیات کیفیت زندگی، بررسی و مرور کرده اند و در این مورد موافقت وجود دارد که تعریفی پرمعنی و جامع از کیفیت زندگی می بایست به رسمیت شناخته شود که: این مفهوم (کیفیت زندگی) دو بعد مرتبط و پیوسته دارد یعنی یک بعد روان شناختی و یک بعد محیطی.

گری سن و یونگ (۱۹۹۴) اشاره می کنند به نظر می رسد یک توافق و اجماع وجود داشته باشد که در تعیین کیفیت زندگی دو سری بنیادی از اجزاء و فرایندها در تعامل می باشند: آن هایی که به یک فرایند روان شناختی داخلی وابسته اند و یک احساس رضایت مندی و یا کامروایی را ایجاد می کنند و آن ها که شرایط بیرونی هستند و فرآیندهای داخلی را بر می انگیزند. راجع به بعد اول، عبارات دیگری بکار رفته اند، مثلا: کیفیت زندگی انفرادی / شخصی، رفاه و خوشبختی ذهنی و درونی یا رضایت از زندگی. برای بعد دوم عبارات و سطوح مختلفی به کار رفته اند، مثلاً کیفیت زندگی شهری، کیفیت زندگی اجتماعی، کیفیت مکان و کیفیت زندگی محیطی. از آنجائی که مفهوم "کیفیت زندگی" چنین پیچیده و چندوجهی است، غالباً گفته می شود که ترکیب و آمیختن هر دو بعد برای فراهم کردن تصویر کاملی از کیفیت زندگی در مورد یک شخص یا یک مکان، اهمیت دارد. دیسارت و دلر استدلال می کنند که "کیفیت زندگی یک فرد وابسته است به حقایق بیرونی و عینی زندگ یاش و ادراک درونی و ذهنی که او از این عوامل و نیز از خویشتن دارد". همان طور که گفته شد مفهوم کیفیت زندگی، مفهومی چند جانبه و چند وجهی می باشد. با مرور مطالعات انجام شده در زمینه کیفیت زندگی شهری به وضوح دیده می شود که این مساله که کیفیت زندگی شهری دارای اجزای مختلفی می باشد، مورد تایید محققان قرار گرفته است. محققان در پژوهش های خود بر روی کیفیت زندگی شهری به طور کلی اجزای تا حد زیادی مشابه را به عنوان ابعاد مختلف کیفیت زندگی شهری انتخاب کرده اند ولی شاخص هایی که برای سنجش این اجزا در نظر گرفته اند، متفاوت می باشد(لطفی، ۱۳۸۸: ۶۹). به طور کلی محققان در قالب دو دسته شاخص ها به مطالعه ی کیفیت زندگی شهری می پردازند:

- ۱- گروه هایی که به بررسی شاخص های عینی مثلا مسکن، خصوصیات اقتصادی و اجتماعی و... می پردازند.
- ۲- گروه هایی که شاخص های ذهنی مثل رضایتمندی، اشتیاق و انگیزه و... را مطالعه می کنند. اما این دو دسته از شاخص ها در مطالعات کیفیت زندگی شهری مکمل یکدیگرند و می بایست توامان استفاده شوند. چرا که ما در یک محیط شهری چند بعدی زندگی میکنیم و لذا ضروری است که کیفیت زندگی به طرق چند بعدی

اندازه‌گیری و ارزیابی شود (Henderson et al, ۲۰۰۰: ۳۸). اما در روستاهای ادغام شده، شاخص‌های مورد بررسی در ارزیابی کیفیت زندگی تا حدودی متفاوت است. در شکل یک این ابعاد نشان داده شده است. شکل شماره (۱): شاخص‌های کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر

(مأخذ: رحمتی-جمشیدی به نقل از حاتمی نژاد و دیگران، ۱۳۹۴: ۶۶)

به طور کلی می‌توان گفت بحث‌های مربوط به کیفیت زندگی، فقط زیستن مهم نیست؛ بلکه کیفیت آن مهم است. از بررسی شرایط بهتر زندگی که در آن، توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه یا زمینه‌های لازم را برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، آرامش، نشاط، خلاقیت و زیبایی وجود دارد، تعاریف گوناگونی دارد، اما در کنار تعاریف متعدد، چارچوب آن مشخص است. در این پژوهش، تلاش شده است تا با نگرش جغرافیایی و با توجه به ادبیات اندیشه‌ای که در ادبیات جهانی موجود است، به شاخص‌های کیفیت زندگی توجه شود.

روش تحقیق

روش تحقیق این پژوهش توصیفی - تحلیلی می‌باشد، روش جمع‌آوری اطلاعات با توجه به ماهیت مطالعه به صورت اسنادی و پیمایش میدانی بوده است. به طوری که در ابتدا به منظور تکمیل مبانی نظری تحقیق با استفاده از روش کتابخانه‌ای، مفاهیم، رویکردها، نظریه‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت زندگی به دست آمد. جامعه آماری مورد مطالعه چهار روستای ادغام شده در شهر جهرم شامل حیدرآباد، نظام آباد، اسلام آباد و تل ریگی است که بر اساس آمار رسمی سال ۱۳۹۰، در کل دارای جمعیتی ۱۳۰۵۱ نفر (جمعیت حیدرآباد ۸۲۴۲ نفر، جمعیت نظام آباد ۲۶۳۹ نفر، جمعیت اسلام آباد ۹۸۱ نفر و جمعیت تل ریگی ۱۱۸۹ نفر) است. در این تحقیق بر اساس فرمول کوکران حجم جامعه نمونه ۳۴۰ نفر برآورد گردید. طراحی پرسشنامه بنا به ضرورت و هدف پژوهش در طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (خیلی کم: ۱، خیلی زیاد: ۵) صورت گرفته است ابزار اصلی پژوهش

پرسشنامه بوده که روایی گویه های آن توسط محقق ساخته و اساتید در رابطه با این موضوع ساخته شده است. به منظور پایایی ابزار مورد تحقیق یک مطالعه مقدماتی با ۳۰ پرسشنامه انجام شد سپس بر مبنای نتایج تغییرات لازم در پرسشنامه لازم صورت گرفت نتایج به دست آمده از پیش آزمون حاکی از اعتماد و پایایی قابل قبول ابزار مورد مطالعه می باشد که بر اساس آلفای کرونباخ پایایی پرسشنامه ۰/۷۶ درصد محاسبه شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده، ابتدا پرسشنامه های تکمیل شده کدگذاری شدند، سپس داده های کدگذاری شده به نرم افزار SPSS انتقال داده شد. همچنین در تجزیه و تحلیل آماری از دو روش آمار توصیفی و تحلیلی استفاده شده است. در شیوه آمار توصیفی فراوانی ها و درصد فراوانی ها ارائه گردیده و در شیوه آمار تحلیلی از آزمون تحلیل عاملی استفاده شده است. تحلیل عاملی یک مدل ریاضی است که می کوشد همبستگی بین مجموعه بزرگی از متغیرها را برحسب تعداد کمی از عاملهای اصلی بیان کند (کانتی ماردیا و همکاران، ۱۳۹۰). این تکنیک از لحاظ آماری پیشرفته بوده و تعدادی متغیر را براساس یک فرایند آماری با یکدیگر ترکیب و با تشکیل یک عامل آن را به عنوان نماینده شاخص های مربوط می داند. بر اساس این تکنیک این امکان را در اختیار محقق قرار می گیرد تا همزمان شاخص های زیادی را جهت گروه بندی و سطح بندی مختلف مکانی، فضایی به کار گیرد (قره خلو و حبیبی، ۱۳۸۵). هدف تحلیل عاملی کشف ساده ترین الگو از میان الگوهای مربوط به روابط میان متغیرهاست. این روش به دنبال درک این مطلب است که آیا متغیرهای مشاهده شده را می توان بر پایه تعداد کمتری متغیر (عامل) به گونه وسیع و اساسی تبیین کرد. از جمله ویژگی های تحلیل عاملی این است که از عامل اول به سمت عامل بعدی موارد زیر وجود دارد. - میزان واریانس از +۱ دور می شود و به +۵ نزدیک می شود. - تعداد متغیرهای بارگذاری شده در عامل ها کاسته می شود. - از همگونی متغیرها کاسته می شود. - قدرت تأثیرگذاری عامل ها کمتر می شود. - مقدار ویژه عامل ها کاهش می یابد. - ممکن است در عامل نهایی هیچ متغیری بارگذاری نشود. - می توان در صورت عدم نیاز به میزان مشخصی از واریانس تعداد عامل نهایی را حذف کرد (صفری - بیات، ۱۳۹۲).

محدوده مورد مطالعه

شهر جهرم با مساحتی بالغ بر ۴۲۶۱ هکتار به عنوان مرکز شهرستان جهرم در نیمه جنوبی استان فارس و در فاصله ۱۸۵ کیلومتری شهر شیراز (مرکز استان فارس) قرار گرفته است. این شهر در مختصات جغرافیایی ۲۸ درجه و ۲۹ دقیقه و ۱۵ ثانیه تا ۲۸ درجه و ۳۰ دقیقه و ۵۰ ثانیه عرض شمالی و ۵۳ درجه و ۳۲ دقیقه و ۴۵ ثانیه تا ۵۳ درجه و ۳۵ دقیقه و ۱۰ ثانیه طول شرقی واقع شده است. چهار روستای تل ریگی، نظام آباد، حیدرآباد و اسلام آباد که از توابع بخش مرکزی بودند که در آخرین طرح جامع شهر جهرم سال ۱۳۹۰ در شهر جهرم ادغام شدند. این روستاها در ورودی و نزدیکی شهر جهرم قرار گرفته اند. جمعیت این روستاها در سال ۱۳۹۰ دارای ۳ هزار و ۳۳۵ خانوار و همچنین جمعیت این روستاها ۱۳ هزار و ۵۱ نفر می باشند (بنیاد مسکن

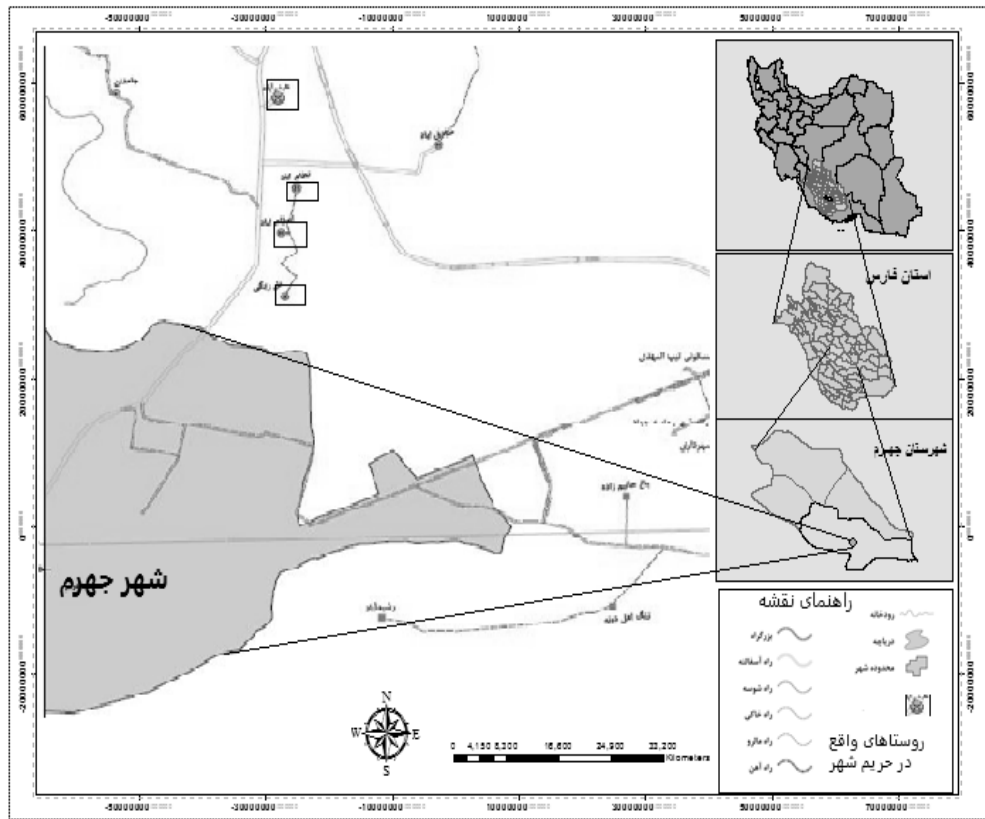
شهرستان جهرم، ۱۳۹۰). در شکل‌های شماره ۲ تا ۴ موقعیت جغرافیایی، عکس ماهواره ای و کاربری اراضی روستاهای ادغام شده در شهر با استفاده از نرم افزار GIS ارائه شده است.

جدول شماره (۲): جمعیت روستاهای ادغام شده در شهر جهرم، ۱۳۹۰

روستا	جمعیت (۱۳۹۰)
حیدرآباد	۸۲۴۲
نظام آباد	۲۶۳۹
اسلام آباد	۹۸۱
تل ریگی	۱۱۸۹

مآخذ، ۱۳۹۶: بنیاد مسکن شهرستان جهرم

شکل شماره (۲): موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعاتی در شهر جهرم

شکل شماره (۳): تصویر ماهواره ای شهر جهرم (چهار روستای ادغام در شهر جهرم)

شکل شماره (۴): کاربری اراضی روستاهای ادغام شده در شهر

یافته های تحقیق

الف) یافته های توصیفی: از مجموع ۳۰۴ خانوار بررسی شده ۱۰۰ خانوار (۳۴/۹) در گروه سنی ۳۶-۴۵ سال قرار دارند که بیشترین فراوانی است و ۲۰ خانوار (۲/۶) نیز در گروه سنی ۶۶-۷۵ سال قرار دارند که کمترین فراوانی را شامل می شود. در واقع ۶۲/۳ درصد از افراد پاسخگو زیر ۴۵ سال سن داشته اند، همچنین در متغیر جنسیت نشان داده شده ۵۴/۶ درصد پاسخگویان مردان و ۴۵/۴ درصد زن بوده اند. و در آخر اینکه میزان سواد سرپرستان خانوارهای مورد پرسش، در مقاطع تحصیلی حدود ۵۵/۸ درصد لیسانس بیشترین و ۸/۹ درصد کمترین مربوط به فوق دیپلم بودند. از نظر وضعیت اشتغال ۲۲/۲ درصد از پاسخویان کارمند، ۱۰ درصد کارگر، ۳۵ درصد دارای شغل آزاد و ۲۵ درصد خانه دار و ۷/۸ درصد در سایر فعالیتهای اشتغال داشتند.

در رابطه با کیفیت زندگی روستاهای ادغام شده در شهر با توجه به نتایج مرور منابع و مطالعات میدانی لیستی از شاخص های تأثیرگذار (۲۱ شاخص) بر اجرای این طرح مرتبط با نواحی روستایی به شرح جدول ۳ استخراج گردید. برای سنجش میزان اهمیت هر کدام از عوامل فوق و تعیین میزان نقش هر یک از عوامل در کیفیت زندگی از دیدگاه خانوارهای روستاهای ادغام شده در شهر از طیف لیکرت استفاده گردید. نتایج به دست آمده در جدول ۴ ذکر گردیده است همان طور که در جدول مشاهده می شود، در خصوص الویت بندی اثربخش پاسخگویان مورد مطالعه به کیفیت زندگی حاکی از آن بود که از نظر پاسخگویان متغیرهایی، رضایت از خدمات و امکانات حمل و نقل، رضایت از مسکن، رضایت از امکانات آموزشی، رضایت از وجود تسهیلات مناسب در منزل (حمام، سرویس بهداشتی و...)، رضایت از وضعیت زیرساخت ها، رضایت از وضعیت شبکه ارتباطی و راهها، رضایت از شبکه دفع فاضلاب، امید به آینده شغلی، رضایت از شغل و رضایت از امکانات بهداشتی و درمانی جزء الویت های اول تا دهم می باشند.

جدول شماره (۳): الویت بندی متغیرهای اثر بخش در کیفیت زندگی روستاهای ادغام شده در شهر جهرم

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	متغیرها
۱	۰.۱۶۶	۰.۷۱۵	۴.۳۰	رضایت از خدمات و امکانات حمل و نقل
۲	۰.۱۹۴	۰.۸۲۷	۴.۲۵	رضایت از مسکن
۳	۰.۱۹۴	۰.۸۱۵	۴.۲۰	رضایت از امکانات آموزشی
۴	۰.۱۶۸	۰.۶۹۹	۴.۱۵	رضایت از وجود تسهیلات مناسب در منزل(حمام، سرویس بهداشتی و...)
۵	۰.۱۹۵	۰.۷۹۸	۴.۱۰	رضایت از وضعیت زیرساخت ها
۶	۰.۲۰۲	۰.۷۹۸	۳.۹۵	رضایت از وضعیت شبکه ارتباطی و راهها
۷	۰.۲۳۷	۰.۹۲۸	۳.۹۰	رضایت از شبکه دفع فاضلاب
۸	۰.۲۴۰	۰.۹۲۶	۳.۸۵	امید به آینده شغلی
۹	۰.۳۵۵	۱.۲۵۰	۳.۸۳	رضایت از شغل
۱۰	۰.۲۳۶	۰.۹۰۰	۳.۸۱	رضایت از امکانات بهداشتی و درمانی
۱۱	۰.۲۳۱	۰.۸۷۸	۳.۷۷	رضایت از نحوه جمع آوری زباله
۱۲	۰.۲۴۷	۰.۹۳۲	۳.۷۶	رضایت از امکانات تفریحی
۱۳	۰.۲۳۳	۰.۸۷۷	۳.۷۳	رضایت از سکوت و آرامش و نبود آلودگی صوتی
۱۴	۰.۱۵۸	۰.۶۷۵	۳.۷۰	احساس امنیت در برابر مخاطره های محیطی
۱۵	۰.۲۶۱	۰.۹۴۵	۳.۶۱	رضایت از امکانات فرهنگی
۱۶	۰.۲۴۵	۰.۸۶۵	۳.۵۵	احساس امنیت و آرامش
۱۷	۰.۲۷۶	۰.۹۷۴	۳.۵۲	داشتن روحیه کار گروهی و کمک به دیگران
۱۸	۰.۲۲۳	۰.۸۵۲	۳.۵۰	رضایت از وجود آب شرب در منازل، پارکها و فضای سبز
۱۹	۰.۳۰۱	۱.۰۴۱	۲.۴۵	رضایت از درآمد
۲۰	۰.۲۹۴	۱.۰۰۹	۲.۴۳	توانایی پس انداز کردن
۲۱	۰.۳۶۸	۰.۸۱۹	۲.۲۲	رضایت از پاکیزگی محله

منبع، یافته های تحقیق: ۱۳۹۶

ب) یافته های تحلیلی: در تحقیق حاضر کیفیت زندگی ادغام روستاها در شهر در ۲۱ شاخص مورد بررسی قرار گرفت. در این بررسی به دنبال این امر هستیم که متغیرهای تحقیق به تعداد کمتری متغیر که عامل نامیده می شوند کاهش یابد. این روش تحلیل عاملی روش تجزیه مولفه های اصلی نامیده می شود و هدف از انجام آن رفع مشکل وابستگی درونی مجموعه ای از متغیرها و تلخیص آن ها در چند مولفه یا عامل است. شاخص kmo مندرج در جدول زیر نشان می دهد که نسبت تعداد متغیرها به حجم نمونه برای اجرای آزمون تحلیل عاملی مناسب است (kmo=۸۷۱). نتایج آزمون بارتلت حاکی از تناسب ساختار همبستگی های ساده تفکیکی بین متغیرهای مورد بررسی (فقدان رابطه هم خطی بین آنها) است (sig=۰.۰۰۰).

جدول شماره (۴): نتایج آماره kmo و آزمون بارتلت در مورد درجه اعتبار و سطح معناداری

Measure of Sampling Adequacy.		.۸۷۱
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	۵۳۷.۲۲۶
	df	۱۵۳
	Sig.	.۰۰۰

ماخذ، یافته های تحقیق: ۱۳۹۶

جدول ۵ مقدار ویژه و درصد واریانس و درصد واریانس تراکمی متناظر با عامل ها را نشان می دهد. همان طور که ملاحظه می شود در تحلیل عاملی، ۳ عامل دارای مقدار ویژه بیشتر از ۱ هستند. با توجه به درصد تجمعی بلوک اول مشاهده می شود که عوامل اول تا سوم روی هم رفته ۷۵.۰۶۸ درصد تغییرات را شامل می شوند. در بلوک دوم بلوک مجموع ضرایب عامل دوران نیافته، واریانس تبیین شده عامل هایی ارائه شده است که مقادیر ویژه آن ها بزرگ تر از عدد یک می باشد. بلوک سوم نیز به عامل چرخش مربوط می شود. این بلوک مجموعه مقادیر عامل های استخراج شده بعد از چرخش را نشان می دهد. چنان که مشاهده می شود ۳ عامل قابلیت تبیین واریانس ها دارند؛ که عامل های بدست آمده با روش Vrimax چرخش داده شد، عامل های اول تا سوم در مجموع ۷۵.۰۶۸ درصد واریانس در بر دارند.

جدول شماره (۵): عامل های استخراج شده، مقادیر ویژه و درصد تبیین واریانس آن ها از مجموعه شاخص ها

عوامل	مقادیر اولیه			مجموع مجذورات بار عاملی قبل از چرخش			مجموع مجذورات بار عاملی بعد از چرخش		
	جمع کل	درصد واریانس	درصد تجمعی واریانس	جمع کل	درصد واریانس	درصد تجمعی واریانس	جمع کل	درصد واریانس	درصد تجمعی واریانس
۱	۸.۹۰۷	۴۹.۴۸۳	۴۹.۴۸۳	۸.۹۰۷	۴۹.۴۸۳	۴۹.۴۸۳	۶.۴۰۵	۳۵.۵۸۵	۳۵.۵۸۵
۲	۲.۸۱۵	۱۵.۶۴۱	۶۵.۱۲۴	۲.۸۱۵	۱۵.۶۴۱	۶۵.۱۲۴	۳.۹۷۲	۲۲.۰۶۸	۵۷.۶۵۴
۳	۱.۷۹۰	۹.۹۴۴	۷۵.۰۶۸	۱.۷۹۰	۹.۹۴۴	۷۵.۰۶۸	۳.۱۳۵	۱۷.۴۱۴	۷۵.۰۶۸

ماخذ، یافته های تحقیق: ۱۳۹۶

جدول شماره (۶): متغیرهای بارگذاری شده در عوامل ۳ گانه

نام عوامل	متغیرها	بارعاملی	
کالبدی - محیطی	رضایت از وجود تسهیلات مناسب در منزل(حمام، سرویس بهداشتی و...)	۰/۸۳۱	
	رضایت از مسکن	۰/۷۷۲	
	احساس امنیت در برابر مخاطره های محیطی	۰/۶۸۸	
	رضایت از خدمات و امکانات حمل و نقل	۰/۸۲۳	
	رضایت از وضعیت زیرساخت ها	۰/۷۷۵	
	رضایت از وضعیت شبکه ارتباطی و راهها	۰/۸۶۲	
	رضایت از شبکه دفع فاضلاب	۰/۷۷۱	
	رضایت از پاکیزگی محله	۰/۶۹۶	
	رضایت از وجود آب شرب در منازل، پارکها و فضای سبز	۰/۶۹۸	
	رضایت از سکوت و آرامش و نبود آلودگی صوتی	۰/۶۵۴	
	رضایت از نحوه جمع آوری زباله	۰/۷۷۷	
	اجتماعی	رضایت از امکانات تفریحی	۰/۶۵۹
		رضایت از امکانات بهداشتی و درمانی	۰/۸۱۲
رضایت از امکانات آموزشی		۰/۸۶۸	
رضایت از امکانات فرهنگی		۰/۷۶۴	
احساس امنیت و آرامش		۰/۶۶۶	
داشتن روحیه کار گروهی و کمک به دیگران		۰/۷۱۲	
اقتصادی	رضایت از شغل	۰/۷۲۳	
	رضایت از درآمد	۰/۶۷۳	
	توانایی پس انداز کردن	۰/۵۹۹	
	امید به آینده شغلی	۰/۷۹۴	

منبع، یافته های تحقیق: ۱۳۹۶

در پژوهش حاضر با توجه به سهم بالای هر کدام از متغیرهای بارگذاری شده در هر یک از عوامل ۳ گانه دوران یافته نامگذاری عوامل صورت گرفته است. در جدول ۶ عامل نهایی استخراج شده دوران یافته و متغیرهای بارگذاری شده در عوامل نشان داده شده، که بارهای بدست آمده از ماتریس چرخش یافته نشان دهنده ی همبستگی بالای متغیرها می باشد. نکته قابل ذکر این که تمامی عوامل مذکور در مجموع ۷۵/۰۶۸

درصد واریانس کل متغیرها را تبیین می‌کنند و بقیه درصد از واریانس باقی مانده مربوط به سایر عواملی است که پیش بینی آن‌ها میسر نشده است. با توجه به تحلیل عاملی صورت گرفته، می‌توان ۲۱ متغیر مورد بررسی را تحت عنوان سه عامل نامگذاری کرد. در شکل ۳ مدل استخراج شده و رابطه این عوامل با متغیرهای تأثیر گذار بر رضایت کیفیت زندگی روستاهای ادغام شده به شهر نمایش داده شده است. به طور کلی می‌توان گفت که کیفیت زندگی در تمام عوامل اثرات مثبتی ایجاد کرده و تا حد زیادی به اهداف خود رسیده است. چرا که این روستاها در ورودی و در نزدیکی شهر جهرم قرار گرفته اند.

شکل شماره (۵): عوامل استخراج شده کیفیت زندگی روستاهای ادغام شده در شهر جهرم

نتیجه گیری

از مهم ترین جریانهای فکری که برنامه ریزی را تحت تأثیر خود قرار داد، توجه به مفهوم کیفیت زندگی بوده است. مفهوم کیفیت زندگی مفهوم جدیدی نیست و از قدیم الایام وجود داشته است و علوم مختلف، تعاریف گوناگونی از این مفهوم ارائه نموده اند. اما، به طور کلی کیفیت زندگی معیاری است برای فهم وضعیت و میزان رضایت شهروندان از برآورده شدن نیازهای مرتبط با ابعاد زندگیشان. به طور کلی کیفیت زندگی در نواحی شهری، به دنبال دسترسی عادلانه شهروندان به تسهیلات و خدمات شهرنشینی و افزایش رضایت آنان از زندگی شهری است. با این نگرش، پژوهش حاضر با هدف تحلیلی بر کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر جهرم، از دید جامعه نمونه صورت گرفته که در آن ۲۱ شاخص موثر استفاده شده است، نتایج حاصل از این بررسی با استفاده از تحلیل عاملی عوامل مختلفی نشأت می‌گیرد، که بر این اساس این عوامل در سه گروه قرار گرفته و در حدود ۷۵/۰۶۸ درصد واریانس را تبیین می‌نماید. به طور کلی متغیرهایی، رضایت از وجود

تسهیلات مناسب در منزل (حمام، سرویس بهداشتی و...)، رضایت از خدمات و امکانات حمل و نقل، رضایت از وضعیت شبکه ارتباطی و راهها، رضایت از امکانات آموزشی و رضایت از امکانات بهداشتی و درمانی به عنوان مهمترین متغیرهای اثر بخش بر کیفیت زندگی روستاهای ادغام شده در شهر جهرم بوده اند. بررسی نمونه های مشابه کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر طی چند سال اخیر، نتایج مختلفی را نشان می دهد، اما وضعیت غالب، نشان از تغییراتی در کیفیت زندگی، ابعاد اقتصادی - اجتماعی و محیطی در نواحی روستایی رخ داده است. به عبارت دیگر مطالعاتی از جمله (قادرمرزی و همکاران، ۱۳۹۲ - حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۰ و محمد استاد کلاویه و همکاران، ۱۳۹۰ و ...) از روند رو به تغییرات اثربخش در همه ابعاد کیفیت زندگی حکایت دارد. البته این بحث را نباید نادیده گرفت که این تغییرات در همه موارد، یکسان نبوده و نوساناتی نسبت به یکدیگر داشته اند. با توجه به آن چه که ذکر شده است، ایجاد راهکارهایی در ابعاد مختلف برای تقویت و ارتقای کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر و به ویژه در شهر جهرم از آنجا که این روستاها در ورودی و نزدیکی این شهر قرار گرفته در جهت بالا بردن احساس رضایت در میان ساکنان احساس می گردد که از جمله آن ها می توان به تأکید بر اختیارات و نظارت نیروهای محلی، ضرورت تقویت رابطه مهاجرین با ساکنان بومی روستاها (چرا که این روستاها در چند دهه اخیر شاهد مهاجرانی از روستاها و کوچ نشین های جهرم به این روستاها از جمله حیدرآباد بودند)، ایجاد زمینه مشارکت شهروندان در حوزه نظارتی و اجرایی فعالیت های شهرداری، استفاده از مدیران متخصص در بخش های اقتصادی، جذب سرمایه گذاریهای صنعتی و کشاورزی در جهت استفاده از نیروی کار فوق العاده جوان، تعیین برنامه زمانی کوتاه مدت و بلند مدت به منظور بهبود کیفیت زندگی ساکنین و نظایر این ها اشاره کرد.

منابع و ماخذ

- ۱- افراخته، حسن-جلالیان،حمید-انوری،آرزو- منوچهری، ایوب،(۱۳۹۵)، تحلیل نقش سرمایه اجتماعی در زیست پذیری روستاهای ادغام شنه در شهر میاندوآب، فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، شماره ۳، صص ۴۴۱-۴۱۵.
- ۲- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی شهرستان جهرم، (۱۳۹۰)، آمار جمعیت روستاهای ادغام شده در شهر جهرم.
- ۳- جمعه پور، محمود- ططهماسی تهرانی، شهرزاد،(۱۳۹۲)، تبیین میزان زیست پذیری و کیفیت زندگی در روستاهای پیرامون شهری(مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان شهریار)، فصلنامه برنامه ریزی کالبدی- فضایی، سال اول، شماره سوم، صص ۶۰-۴۹.
- ۴- جهاندار، محسن،(۱۳۹۳)، ساماندهی روستاهای الحاق شده به شهرها در ایران، اولین کنفرانس ملی مهندسی عمران و توسعه پایدار ایران.
- ۵- حاتمی نژاد، حسین- منوچهری میاندوآب، ایوب- ملایی، فرجی-فرهادی، صامت،(۱۳۹۰)، ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی(مطالعه موردی: دهستان خاوه شمالی، استان لرستان)، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶، صص ۳۱-۱۳.
- ۶- خراسانی، محمدامین،(۱۳۹۰)، تبیین زیست پذیری روستاهای پیرامون شهری با رویکرد کیفیت زندگی،(مطالعه مرودی شهرستان ورامین)، رساله دکتری، دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا.
- ۷- صفری، رباب- بیات، مقصود(۱۳۹۲) تعیین سطوح توسعه یافتگی نواحی روستایی استان آذربایجان شرقی با استفاده از تکنیک آماری تحلیل عاملی و تحلیل خوشه ای، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال سیزدهم، شماره ۲۸، صص ۴۸-۳۱.
- ۸- غیاثوند، الهام (۱۳۸۸)، تأثیر سرمایه ها ی اجتماعی بر کیفیت زندگی ساکنان محلات، فصلنامه مهندس مشاور، شماره ۴۵، صص ۲۷-۲۲.
- ۹- فیروزنیا، قدیر-کاظمی، سیدمهدی-صادق طاهری،اعظم،(۱۳۹۰)، مطالعه تأثیر ادغام روستا در شهر: روستاهای ادغام شده در شهر کاشان، جغرافیا و توسعه، سال نهم، شماره ۲۵، صص ۹۶-۷۹.
- ۱۰- قادرمرزی،حامد-زارع مقانی،بیتا-زبیری،کرامت الله،(۱۳۹۲)، ارزیابی کیفیت محیط مسکونی روستاهای ادغام شده در شهر سنندج مورد: روستاهای حسن آباد و نایسر، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دوم، شماره ۳، صص ۵۶-۳۹.

- ۱۱- قالیباف، محمدباقر-روستایی، مجتبی-رمضان زاده لسوویی، مهدی- طاهری، محمدرضا، (۱۳۹۰)، ارزیابی کیفیت زندگی شهری(مطالعه موردی محله یافت آباد)، فصلنامه علمی - پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، دوره جدید، سال نهم، شماره ۳۱، صص ۳۳-۵۳.
- ۱۲- قائد رحمتی، صفر- جمشیدی، صدیقه، (۱۳۹۴)، ارزیابی بین شاخص های عینی و ذهنی کیفیت زندگی در روستاهای ادغام شده در شهر(مطالعه موردی: محله های خیر آباد و عیش آباد شهر یزد)، پژوهش های جغرافیای انسانی، دوره ۴۷، شماره ۱، صص ۶۳-۸۰.
- ۱۳- قره خلو، مهدی - حبیبی، کیومرث(۱۳۸۵)، تحلیل مهاجرت در ارتباط با سطح توسعه یافتگی استانهای کشور با استفاده از تکنیک برنامه ریزی، فصلنامه علمی پژوهشی تحقیقات جغرافیایی، شماره ۲، صص ۸۳-۵۹.
- ۱۴- کانتی ماردیا، جان کنت و جان ام بی بی (۱۳۷۶)، تکنیک چند متغیره، ترجمه محمد علی طباطبایی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
- ۱۵- لطفی، صدیقه، (۱۳۸۸) ، مفهوم کیفیت زندگی شهری: تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه ریزی شهری، فصلنامه جغرافیای انسانی، سال اول، شماره ۴، صص ۶۵-۸۰.
- ۱۶- محمدی، چنور- نظم فر، حسین، (۱۳۹۵)، بررسی وضعیت شاخص های کیفیت زندگی از نظر شهروندان(مطالعه موردی: منطقه دو شهر اردبیل)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، سال پنجم، شماره ۲۰، صص ۷-۲۰.
- 17-Bideman, A. D., (1974): Social indicators .In Clewett, Robert L. and Olson ,Jerry C Whence and Whither in Social Indicators and Marketing Chicago: American evaluation, University of Groningen.
- 18-Henderson, H., Lickerman, J., Flynn, P. (Eds.), (2000), Calvert- Henderson Quality of Life Indicators. Calvert Group, Bethesda, 391 pp.
- 19-McCarea, R., Shyy, T. K. and Stimson, R., 2006, What is the Strength of the Link between Objective and Subjective Indicators of Urban Quality of Life? Applied Research in Quality of Life, Vol. 1, No. 1, PP.1-156.
- 20-Keles, R., 2012, The Quality of Life and the Environment, Social and Behavioral Sciences, V. 35, PP. 23-32.
- 21-Van poll, R, (1997), the Perceived Quality of Urban Environment: A multiattribute.